

Utbildningsreformer under ett halvt sekel – visioner och realiteter

UGU-projektet 50 år

- Insamling av data i åk 6 för elever födda 1998 under vt 2011
- Antologin *Utvärdering Genom Uppföljning - Longitudinell individforskning under ett halvsekel*
- Denna konferens

Andra tidiga longitudinella projekt

- *Malmöundersökningen*. Siver Hallgren samlade år 1938 in data för samtliga elever i åk 3 i Malmö (N = 1542). Kohorten har sedan följts upp av Torsten Husén och Ingmar Fägerlind, och registerdata har påförts
- *Wisconsin Longitudinal Study* (William Sewell och Robert Hauser). Insamling år 1957 av data för en kohort 18-åringar (N = 10 317). Fyra omfattande uppföljningar, senast 2003
- *British Birth Cohort Studies*. Fyra kohorter födda 1946, 1958, 1970 och 2000 (N ca 17 000), följda från födseln och framåt. Fokus på hälsa, utbildning och arbete.

Hur har UGU kunnat överleva så länge?

- Samarbetet med SCB
- Tillgång till registerdata
- Användning av data för utredningsändamål
- Successivt breddad och fördjupad användning av data för forskning inom flera olika discipliner

Session 1

Samhällsutveckling, utbildning och utbildningsforskning under ett halvsekel

UGU-gruppen, Göteborgs universitet

1950-talet

Världen under 1950-talet

- Världens befolkning passerar 2.5 miljarder
- Europa fortfarande sargat efter det andra världskriget
- Det kalla kriget är i full gång
- Koreakriget
- Stalin dör
- Ungernrevolten
- Elvis Presley och Tommy Steele
Bill Haley - Rock Around the Clock

Sverige under 1950-talet

- Sveriges befolkning uppgår till 7 miljoner
- Socialdemokratiska regeringar – tidvis i koalition med bondeförbundet
- Tage Erlander statsminister
- Högkonjunktur och framtidsoptimism
- Levnadsstandarderna ökar
- Fortfarande ser man hästar i stadstrafiken
- SJ beställer sina sista ånglok
- Charterresorna kommer i gång till Mallorca
- Sverige tvåa i fotbolls-VM
- Ingemar Johansson världsmästare i boxning
- Gösta 'Snoddas' Nordgren - Flottarkärlek

Utbildning under 1950-talet

- Vid årtiondets början är andelen som avlägger studentexamen drygt 5 % och antalet studerande i den högre utbildningen knappt 20 000
- 1950 års riksdag tar principbeslut om införandet av en enhetsskola på grundval av tio års utredning. Försöksverksamhet inleds
- 1955 års universitetsutredning tillsätts
- I denna utredning är Kjell Härnqvist huvudsekreterare och genomför "Beräkning av reserverna för högre utbildning"
- 1957 års skolberedning tillsätts – med stöd av försöksverksamhet och olika forskningsresultat bereds vägen för en enhetlig nioårig bottenskola
- Jons Orring: "Flyttning, kvarsittning och utkuggning"
- Kjell Härnqvist: "Individuella differenser och skoldifferentiering"
- Nils-Eric Svensson: "Differentiering och kunskapsutveckling"

UGU-projektet under 1950-talet

- 1959 föreslås inrättandet av en särskild individstatistik med syfte att följa representativa elevurval genom skolans valstatistik. Första gången skall detta ske 1961 och gälla elever födda den 5, 15 och 25 i någon månad 1948
- Kjell Härnqvist föreslår att denna statistik skall kompletteras med testresultat och svar på frågeformulär

1960-talet

Världen under 1960-talet

- Världens befolkning passerar 3 miljarder
- Avkolonialiseringen fortskrider
- Levnadsnivån ökar
- Dag Hammarskjöld omkommer 1961
- Berlinmuren börjar byggas 1961
- President John F Kennedy mördas 1963 och hans bror Robert Kennedy 1968
- Sovjet invaderar Tjeckoslovakien 1968
- Månlandning 1969
- Beatles - Yesterday

Sverige under 1960-talet

- Sveriges befolkning uppgår till 7.5 miljoner
- Socialdemokratiska regeringar
- Tage Erlander efterföljs som statsminister av Olof Palme
- Högkonjunktur och framtidsoptimism råder
- Arbetsmarknaden förändras
- Allt färre jordbrukare och allt fler tjänstemän
- Andelen kvinnor som förvärvsarbetar ökar
- En fjärde semestervecka införs
- Vänstervåg och Vietnamdemonstrationer
- Vi kommunicerar via fast telefoni, brev och vykort
- Jan Malmsjö – En sång en gång för längesen

Utbildning under 1960-talet

- Vid årtiondets början är andelen som avlägger studentexamen 10 % och antalet studerande i den högre utbildningen cirka 40 000
- Den successiva övergången från folkskola till först enhetsskola och sedan grundskola pågår (Lgr 62 och Lgr 69)
- Lgy 65 införs, varigenom de tidigare fackgymnasierna sammanförs med det allmänna gymnasiet. Fackskolan introduceras och yrkesskolan byggs ut
- 1964/65 genomförs de förslag som utarbetats av studiehjälpsutredningen respektive studiesociala utredningen
- Beslut 1965 om inrättandet av universitetsfilialer i Karlstad, Linköping, Växjö och Örebro
- Tillsättning av 1968 års utbildningsutredning (U68)
- Tillsättning av 1968 års barnstugeutredning
- 1969 års vuxenutbildningsreform

UGU-projektet under 1960-talet

- Projektets uppläggning och syfte
- Ett samarbetsprojekt mellan SCB och Göteborgs universitet
- Datainsamlingen våren 1961 avseende 12 000 elever födda 1948
- Datainsamlingen våren 1966 avseende 10 000 elever födda 1953
- Finansieringen; Göteborgs universitet och Statens råd för samhällsforskning

Forskning inom UGU-projektet under 1960-talet

- Grundskolereformens betydelse för valen av studievägar
- Utbildningseffekter på kognitiv förmåga mellan 13 och 18 års ålder
- Förändringar i testresultat mellan trettonåringar testade 1961 respektive 1966

1970-talet

Världen under 1970-talet

- Världens befolkning passerar 4 miljarder
- Avkolonialiseringen är i stort sett avslutad
- USA drar sig ur Vietnam
- Watergateaffären – president Nixon avgår
- Militärjuntan tar över i Chile
- Oljekris med följande lågkonjunktur
- Protester mot kärnkraften i stora delar av världen
- ABBA vinner Eurovision-tävlingen
- Bruce Springsteen - Born to run

Sverige under 1970-talet

- Sveriges befolkning uppgår till drygt 8 miljoner
- Socialdemokratiska regeringar efterföljs 1976 av borgerliga
- Enkammarreformen genomförs 1971
- Högkonjunkturen mattas och ersätts av nolltillväxt
- Kommunreformen minskar antalet kommuner till 277
- Avveckling av storvarv och gruvdistrikt – men Volvo blir allt starkare
- 1809 års regeringsform upphör att gälla – ny författning träder i kraft 1975. Kungens ställning blir enbart representativ
- En femte semestervecka införs
- Kreditkortet blir allt vanligare
- Abba - Waterloo

Utbildning under 1970-talet

- Andelen av årskull som avlägger studentexamen ökar till närmare 30 procent år 1968 – sista året för denna examen
- Antalet studerande vid universitet och högskolor ökar till över 125 000 år 1970

Reformer och beslut:

➤ **Förskolan**

1973 Beslut om allmän förskola, 1977 Nytt beslut om barnomsorg

➤ **Grundskolan**

1970 SIA-utredningen

➤ **Gymnasieskolan**

Lgy 1970, 1976 års gymnasieutredning

➤ **Högskolan**

U68, 1975 års studiestödsutredning, 1977 års högskolereform

➤ **Vuxenutbildningen**

1969 års vuxenutbildningsreform

UGU-projektet under 1970-talet

- Sammanlagt färdigställs ett 20-tal trebetygsuppsatser, ett tiotal licentiat- och doktorsavhandlingar samt ett antal arbeten för olika statliga utredningar
- Finansiering: Göteborgs universitet, Statens råd för samhällsforskning, Riksbankens jubileumsfond, Utbildningsdepartementet och Skolöverstyrelsen

Forskning inom UGU-projektet under 1970-talet

- Över- och underprestation i skolan
- Utbildningsval och utbildningsplanering
- Rekrytering till vuxenutbildning
- Jämlikhet och högskoleutbildning

1980-talet

Världen under 1980-talet

- Världens befolkning uppgår till 4.4 miljarder
- Harrisburg och Tjernobyl
- Gorbatjov och perestrojka, Sovjetstaten upphör, och Berlinmuren rivs
- Reagan och “stjärnornas krig” I USA
- Förhandlingar om kärnvapenedrustning
- Pinochetregimen slut i Chile
- HIV / Aids
- Den tredje industriella revolutionen (biologi, informationsteknologin)
- Asien ekonomiskt tillväxtområde
- Michael Jackson - To make my father proud

Sverige under 1980-talet

- Sveriges befolkning uppgår till 8.3 miljoner
- Startar med borgerlig regering därefter socialdemokratisk
- Olof Palme mördas
- Kärnkraftsomröstning
- Nyliberala strömningar
- Ökad flyktinginvandring
- Kvinnlig tronföljd
- Löntagarfonder
- Högkonjunktur
- Ulf Lundell - Öppna landskap

Utbildning under 1980-talet

- Vid årtiondets början är andelen som avslutar gymnasieskolan 85 % och antalet studerande i den högre utbildningen ca 180 000
- Lgr 80 införs
- SIA-utredningen, tydligare markering av “en skola för alla”
- Grundskollärarytbildning införs 1989
- Specialpedagogutbildningen ersätter speciallärarytbildningen 1990
- Få förändringar inom utbildningsområdet
- Kraftig utbyggnad av barnomsorg och daghem, Pedagogiskt program för förskolan

UGU-projektet under 1980-talet

- Utredningsuppdrag från SCB 1979 gällande förutsättningar för “longitudinella studier”
- Nystart 1980 vid Högskolan för Lärarutbildning i Stockholm. Projektet benämns “Utvärdering genom uppföljning” (UGU)
- Stratifierat stegvis klusterurval, hela klasser.
- Samma instrument som tidigare med tillägg av vissa formulär
- Datainsamlingen för elever födda 1967 genomförs i åk 6 våren 1980.
- Uppföljning av eleverna också under mellanstadiet, insamling för elever födda:
  - 1972 år 1982 (åk 3) och år 1985 (åk 6)
  - 1977 år 1987 (åk 3)
- Projektet överförs 1989 till Göteborg
- Finansiering: Skolöverstyrelsen (SÖ)

Forskning inom UGU-projektet under 1980-talet

- 60 publicerade arbeten
Avhandlingar: Gudrun Balke-Aurell, Sven-Eric Reuterberg
- Alternativkurser och utbildningskarriärer
- Intelligensförändringar under ett kvarts sekel
- Differentiering - integrering
- Studiestöd och deltagande i högre utbildning
- Elevers självuppfattning
- Högskolestudier “attraktivare för kvinnor”
- Social bakgrund, intelligens och studieframgång
- Klasstillhörighet och högskoleutbildning

1990-talet

Världen under 1990-talet

- Världens befolkning uppgår till 5.3 miljarder
- Etniska konflikter
- Öst- och Västtyskland återförenas och bildar Tyskland
- Nelson Mandela frigivs och blir president i Sydafrika
- Estonia förliser
- Ekonomisk globalisering och digital revolution
- Spice Girls - Stop

Sverige under 1990-talet

- Sveriges befolkning uppgår till 8.6 miljoner
- Borgerlig regering inleder, därefter socialdemokratiska
- Inträde i EU, Sverige får behålla snuset och Systembolaget
- Ekonomisk och statsfinansiell kris under början av decenniet
- Ökad arbetslöshet och ökade löneskillnader
- Privatisering av statliga bolag
- Avreglering av bankväsendet
- Användning av persondatorer accelererar
- Digitala mobiltelefoner, internet, e-post
- Magnus Ugglan - Kung för en dag

Utbildning under 1990-talet

- Vid årtiondets början är andelen som avslutar gymnasieskolan 85 % och antalet studerande i den högre utbildningen cirka 250 000
- Kommunalisering och avreglering av skolan
- Etableringsrätt för fristående skolor, daghem och fritidshem
- Nya läroplaner och nya betyg
  - Lpo94
  - Lpf94
  - Lpfö98
- Högskoleprovet tillgängligt för alla
- Kvantitativ expansion av den högre utbildningen
- Det fria valet av skola
- Marknadisering av skolan
- Löntagarfonder omvandlas till bl.a. forskningsstiftelser och stiftelsehögskolor

UGU-projektet under 1990-talet

- Insamling av data för födelsekohorterna 1977 och 1982
- Ett UGU baserat på registerdata (UGU-R) skapas
- Utmaningar:
  - Datahantering
  - Data är tillgängliga endast i avidentifierat skick, så varje uppdatering innebar start från början
  - Detta problem löses år 2001, genom att SCB kan skapa s.k. nyckeldatabaser
- Validering av den högre utbildningens antagningssystem (VALUTA)
- Finansiering: FRNs Kommitté för Longitudinell Forskning; sektorsmedel (UHÄ, Skolverket), forskningsråd (HSFR, RJ)

Forskning inom UGU-projektet under 1990-talet

- 91 publicerade arbeten - Avhandlingar: Margareta Hammarström, Åsa Murray, Astrid Pettersson, Eva Wirén
- Högskoleprovet:
  - Könsskillnader
  - Socialgruppsskillnader
- Selektion och studieeval
  - Social snedrekrytering
  - Studiestöd och rekrytering
  - Könsskillnader i studieeval
- Specialpedagogik
  - Svagbegåvade barn i vanlig skola och på arbetsmarknaden
  - Effekter av specialundervisning
- Intelligensförskjutningar och begåvningsreserv
- Långtidseffekter av utbildning
- Utbildningsekonomi

GÖTEBORGS UNIVERSITET

2000-talet

Världen under 2000-talet

- Världens befolkning uppgår till 6.8 miljarder
- Terrorattacken mot World Trade Center
- USA invaderar Afghanistan 2001 och Irak 2003
- Angela Merkel blir Tysklands första kvinnliga förbundskansler
- Barack Obama blir USAs första färgade president
- Tsunamin över Sydost Asien dödar 300.000 människor
- Orkanen Katrina skapar stor förödelse i USA
- Euron införs
- Europa, Asien och USA i djup global ekonomisk kris
- Britney Spears - Toxic

Sverige under 2000-talet

- Sveriges befolkning uppgår till 9.4 miljoner
- Socialdemokratisk regering efterträds av borgerlig regering
- Sverige värd för EU-toppmötet i Göteborg - stora kravaller
- Utrikesministern Anna Lindh mördas
- Folkomröstning om införande av euron i Sverige
- Christer Fuglesang blir förste svensken i rymden
- Masskommunikation via blogg och Facebook
- Stor ungdomsarbetslöshet
- Håkan Hellström – Känn ingen sorg för mig Göteborg

Utbildningssystemet under 2000-talet

- Vid årtiondets början är andelen som avslutar gymnasieskolan knappt 80 % och antalet studerande i den högre utbildningen 305 000
- Andelen elever som går ut grundskolan utan fullständigt betyg ökar
- Barn överförs till särskolan på oklara grunder
- Ökad betoning av individuell uppföljning och dokumentation
- Statens Skolinspektion inrättas som myndighet
- Ökning av antalet elever på fristående skolor

UGU-projektet under 2000-talet

- GOLD (Gothenburg Educational Longitudinal Database) etableras genom att UGU uppdateras med registerdata för födelsekohorterna 1948 till och med 1992
- Insamling av data för födelsekohorterna 1987, 1992 och 1998
- Enkätdata från rektorer för kohorterna 1992 och 1998
- Finansiering: Vetenskapsrådet (Longitudinella kommittén, KFI/RFI)

Forskning inom UGU-projektet under 2000-talet

- 67 publicerade arbeten
Avhandlingar: Joanna Giota, Alli Klapp Lekholm
- Urval till högre utbildning
- Skolgångens och ålderns relativa betydelse för intellektuella prestationer
- Specialpedagogiska stödåtgärder i skolan: Effekter och konsekvenser
- Betyg och betygssättning: Funktioner och effekter
- Lärarkompetens och ekonomiska resurser
- Övergången från högre utbildning till arbetsliv
- Placerade barns utbildningssituation

Lunch 11.45 – 13.00

serveras i B-husets entréplan för
konferensdeltagare som anmält sig till lunchen

För övriga finns ett flertal matställen nära
Pedagogen